

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การจัดการการผลิตไหมของเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตไหม
Silk Production Management by Farmers to Develop Silk Production

บุญกนิศา มาคง (Boonnisa Markhong)* พงศ์พันธุ์ เทียรหิรัญ (Pongpan Thienhirun)**

วิโรจน์ แก้วเรือง (Wiroj Keawrueng)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) ความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม (3) การจัดการการผลิตและการตลาดไหม (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของการพัฒนาการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทั่วประเทศใน ปี พ.ศ. 2554 จำนวน 400 ราย สุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Tora Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ แบบปลายปิดและปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์สหสัมพันธ์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า (1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อาชีพหลักคือทำนา จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อายุเฉลี่ย 53.7 ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ประสบการณ์ในการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 14.8 ปี มีพื้นที่ปลูกหม่อนเฉลี่ย 2.7 ไร่ รายได้เฉลี่ย 37,503.7 บาทต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีหนี้สิน (2) มีความรู้ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต่ำมาก (3) ปัจจัยด้าน อายุ ความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม ประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ขนาดพื้นที่ปลูกหม่อน จำนวนแรงงาน และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการจัดการการผลิตไหม ส่วนระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ (4) มีปัญหาด้านรายได้ ด้านการเลี้ยงไหม ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไหม ต้องการให้สนับสนุนใบหม่อนช่วงที่ขาดแคลน ให้เพิ่มราคาผลผลิต ให้รับจำนำผลผลิต (5) แนวทางพัฒนาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของกรมหม่อนไหม เช่น การใส่ปุ๋ย การให้น้ำ การตัดแต่งกิ่งหม่อน การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูหม่อนและไหม และอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านที่เกษตรกรยังด้อย เพื่อพัฒนาไปสู่การผลิตใบหม่อนที่เพียงพอต่อแผนการเลี้ยงไหม และสามารถเพิ่มปริมาณเลี้ยงมากขึ้น

คำสำคัญ การพัฒนาการผลิตไหม การจัดการการผลิตไหม เกษตรกร

*นักศึกษาลัทธิสุตรเกษตรศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

sulita_m@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช thpongpan@hotmail.com

***ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์หม่อนไหม กรมหม่อนไหม wiroj@hotmail.com

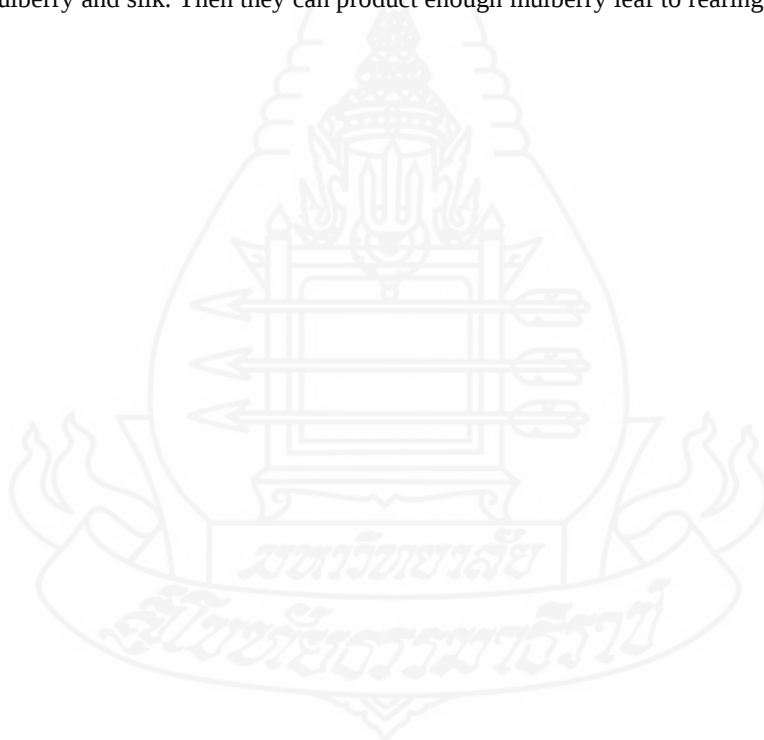
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this study were to study 1) household social and economic characteristics, 2) knowledge to manage silk production, 3) management silk production and silk market, 4) problem and suggestion of silk production and 5) silk production suggestion to develop silk products.

The population sample consisted of 400 households in Thailand. Questionnaires were employed to collect raw data. The data were then subjected to descriptive statistical analysis of frequency distribution, percentage and mean. The relationship between the dependent and independent variables were analyzed using Correlation Analysis technique with the significance level of 0.05.

The results indicated that firstly, majority of sericulturist were women, career as a farmer with completed primary school. Their average ages of 53.7 years. The average number of worked household member was 2 with experience of silkworm reared was 14.8 years. Their average unit of area equal to 2.7, with average household income of 37,507.7 in 2012. Majority of the samples were debt. They are very well known about silkworm reared. The results indicated that ages, were well known of silkworm reared and silk productions, experiences of silkworm reared, area of silkworm reared, the number of worked household member and income of them related to management of silk production of farmers, but not education. They have problems about their income, silk production technique. They wanted mulberry leafs when they haven't, wanted to increase their product' price and pawning their silk product. Silk product's development guidelines consist of silk farming of The Queen Sirikit Department of Sericulture. They should applied fertilizer, water, pruning, protecting and controlling diseases mulberry and silk. Then they can product enough mulberry leaf to rearing their silkworm.

Keywords: Development of Silk Production , Silk Production Management, Silk farmers

*นักศึกษาลัทธิสุทธเกษตรศาสตร์มหบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

sulita_m@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช thpongpan@hotmail.com

***ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์หม่อนไหม กรมหม่อนไหม wiroj@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

อาชีพเกษตรกรถือได้ว่าเป็นอาชีพที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการจับสัตว์น้ำ เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ฯลฯ ทำรายได้มากมายให้กับประเทศไทย แต่สถานการณ์ปัจจุบันการผลิตด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทยมีการขยายตัวสูงขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น การขยายตัวของกิจการอุตสาหกรรมดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ มลพิษที่มีผลต่อสภาพแวดล้อม พื้นที่และแรงงานในการทำเกษตรลดลง ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดจำนวนลงด้วย การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวดังกล่าว การเลี้ยงไหมมีความสำคัญต่อชาวนาไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำนา สามารถเลี้ยงได้ทั้งปี การประกอบกิจกรรมใช้พื้นที่ไม่มากนัก และใช้เงินลงทุนไม่สูงมาก จึงก่อให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ปัจจุบันอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ลดจำนวนลงมาก เอกสารวิชาการไหมไทย กรมส่งเสริมการเกษตร (2548:44) พบว่า ปี พ.ศ. 2548 มีเกษตรกรประกอบอาชีพหม่อนไหม ประมาณจำนวน 140,000 ครัวเรือน และคาดว่าจะยังลดจำนวนลงเรื่อยๆ จากสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งก็เป็นไปตามความคาดหมาย กรมหม่อนไหม อ้างถึง (กรมหม่อนไหม ข้อมูลสถิติด้านหม่อนไหม, 19 ก.พ. 2555) เกษตรกรผู้ปลูก หม่อนเลี้ยงไหม จำนวน 94,633 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2552 เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เช่น การทำถนนเพื่อการคมนาคมและขนส่ง การปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ อาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นต้น ทำให้พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดจำนวนลง นอกจากนี้ กระบวนการผลิตที่มีขั้นตอนยุ่งยาก ซับซ้อน และใช้เวลานาน ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจสืบทอดอาชีพนี้ แต่หันไปสนใจประกอบอาชีพอื่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้คงอยู่สืบไป เพราะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไม่ได้เป็นเพียงอาชีพ แต่ยังเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สวยงาม และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมควรแก่การอนุรักษ์ ไว้ให้คงอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการจัดการการผลิตและการตลาดไหมของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจกับการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการพัฒนาการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งหมด 94,633 ราย การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้เท่ากับ 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิดและปิด โดยขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทั่วประเทศ ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ขนาดพื้นที่ปลูกหม่อน จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน รายได้ และการมีหนี้สิน 2) ความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม 3) การจัดการการผลิตและการตลาดไหม 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านต่างๆของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยการนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอคำแนะนำ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข เมื่อปรับปรุงแล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบ (pre-test) กับเกษตรกร ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง จากนั้นได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งให้เหมาะสม จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองและขอความอนุเคราะห์จากภาคส่วนต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนที่ 1 ถึง เดือนที่ 2 ของกำหนดการดำเนินงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยใช้ Correlation Analysis นำเสนอในรูปแบบแผนภูมิ และแบบตาราง

สรุปผลวิจัย

ผลการศึกษาที่ได้จากการนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร โดยใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังภาพที่ 1.1 และ 1.2 มีดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เพศ (ร้อยละ)	อายุ (ร้อยละ)	อาชีพ (ร้อยละ)	การศึกษา (ร้อยละ)	ประสบการณ์ใน การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม	การเข้ารับการฝึกอบรม (ร้อยละ)
หญิง (89.5)	51-70 ปี (68.5)	ทำนา (71.2)	ประถมศึกษา (75.0)	11-30 ปี (75.0)	เคยอบรม (78.5)
ชาย (10.5)	สูงกว่า 70 ปี (24.3)	เลี้ยงไหม (14.0)	ไม่ได้เข้าระบบ การศึกษา (13.3)	น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 10 ปี (21.2)	ไม่เคยอบรม (21.5)
	31-50 ปี (6.0)	สวน (13.5)	มัธยมต้น (5.8)	31-50 ปี (ร้อยละ 3.5)	อบรม 1 ครั้ง (51.0)
	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี (1.0)	ค้าขาย (1.3)	มัธยมปลาย (5.3)	มากกว่า 50 ปี (0.3)	อบรม 2 ครั้ง (22.8)
			ปวช.และปวส. (0.3)		อบรม 4 ครั้ง (2.5)
					อบรม 3 ครั้ง (2.2)
					อบรมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิม พระเกียรติฯ (67.3)
					อบรมจากบริษัท (11.2)

จากตารางที่ 1.1 พบว่า เพศหญิงมีสัดส่วนมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 89.5 เปรียบเทียบร้อยละ 10.5) อายุ 51-70 ปี มีสัดส่วนสูงสุด(ร้อยละ 68.5) รองลงมา คือสูงกว่า 70 ปี (ร้อยละ 24.3) 31-50 ปี (ร้อยละ 6.0) และอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี (ร้อยละ 1.0) ตามลำดับ อายุเฉลี่ย 53.7 ปี ด้านอาชีพ ทำนามีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 71.2) รองลงมาคือเลี้ยงไหม (ร้อยละ 14.0) ทำสวน (ร้อยละ 13.5) และค้าขาย มีสัดส่วนน้อยสุดคือ (ร้อยละ 1.3) ด้านการศึกษา จบประถมศึกษา มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 75.0) รองลงมา ไม่ได้เข้าระบบการศึกษา (ร้อยละ 13.3) มัธยมต้น (ร้อยละ 5.8) มัธยมปลาย (ร้อยละ 5.3) ปวช.และปวส. มีสัดส่วนน้อยสุด (ร้อยละ 0.3) ด้านประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม พบว่า ประสบการณ์ 11-30 ปีมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 75.0) รองลงมา คือน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี ร้อยละ (21.2) 31-50 ปี (ร้อยละ 3.5) และมากกว่า 50 ปีมีสัดส่วนน้อยสุด (ร้อยละ 0.3) ประสบการณ์เฉลี่ย 14.8 ปี ส่วนการเข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เคยอบรม (ร้อยละ 78.5) มีสัดส่วนสูงกว่าไม่เคยอบรม (ร้อยละ 21.5) อบรม 1 ครั้งมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 51.0) รองลงมาคือ 2 ครั้ง (ร้อยละ 22.8) 4 ครั้ง(ร้อยละ 2.5) และ 3 ครั้ง (ร้อยละ 2.2) มีสัดส่วนน้อยสุด อบรมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ (ร้อยละ 67.3) มีสัดส่วนสูงกว่าอบรมจากบริษัท (ร้อยละ 11.2)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (ต่อ)

จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน (ร้อยละ)	พื้นที่ในการปลูกหม่อน (ร้อยละ)	แหล่งเงินทุน(ร้อยละ)	รายได้ (ร้อยละ)	หนี้สิน (ร้อยละ)
2 คน (60.0)	1-2 ไร่ (36.8)	ใช้เงินทุนของตนเอง (100.0)	10,001-50,000 บาท (49.5)	มีหนี้สิน (93.8)
3 คน (18.8)	น้อยกว่า 1 ไร่ (28.7)	กู้ยืมจากรกส. (6.0)	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท (23.0)	ไม่มีหนี้สิน (6.2)
4 คน (9.0)	8 ไร่ (18.0)	กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน (1.0)	100,001-300,000 บาท (13.8)	
1 คน (8.8)	3-4 ไร่ (11.5)	กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และกู้ยืมจากญาติพี่น้อง (0.5)	มากกว่า 300,000 บาท (8.3)	
5 คนขึ้นไป (3.4)	5-6 ไร่ (4.0)		50,001-100,000 บาท (5.5)	
	7-8 ไร่ (1.0)			

จากตารางที่ 1.2 พบว่าเกษตรกรมีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 60.0) รองลงมา คือ 3 คน (ร้อยละ 18.8) 4 คน (ร้อยละ 9.0) 1 คน (ร้อยละ 8.8) และ 5 คนขึ้นไปมีสัดส่วนน้อยสุด (ร้อยละ 3.4) สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน ด้านพื้นที่ในการปลูกหม่อนของครัวเรือนเกษตรกรมีจำนวน 1-2 ไร่ มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 36.8) รองลงมาคือน้อยกว่า 1 ไร่ (ร้อยละ 28.7) มากกว่า 8 ไร่ (ร้อยละ 18.0) 3-4 ไร่ (ร้อยละ 11.5) 5-6 ไร่ (ร้อยละ 4.0) และ 7-8 ไร่ มีสัดส่วนน้อยสุด (ร้อยละ 1.0) ด้านเงินทุน ใช้เงินทุนของตนเอง มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 100.0) รองลงมา คือ กู้ยืมจากรกส. (ร้อยละ 6.0) กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 1.0) กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ และกู้ยืมจากญาติพี่น้อง มีสัดส่วนน้อยสุด (0.5) ด้านรายได้ต่อปีของครัวเรือน มีรายได้ 10,001-50,000 บาท มีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 49.5) รองลงมาคือ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท (ร้อยละ 23.0) 100,001-300,000 บาท (ร้อยละ 13.8) มากกว่า 300,000 บาท (ร้อยละ 8.3) และ 50,001-100,000 บาท มีสัดส่วนน้อยสุด (ร้อยละ 5.5) และเกษตรกรมีหนี้สิน (ร้อยละ 93.8) มีสัดส่วนสูงกว่าที่ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 6.2)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

2. สรุปผลการวิเคราะห์ความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม โดยใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ดังตารางที่ 1.4 มีดังนี้

ตารางที่ 1.3 ความถี่ร้อยละ จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการจัดการการผลิตไหม

ความรู้พื้นฐานด้านการจัดการการผลิตไหม	ตอบถูกต้อง		ตอบไม่ถูกต้อง	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1) ไหมพันธุ์นางน้อยเป็นไหมพันธุ์พื้นบ้าน (ถูกต้อง)	400	100.0	0	0
2) ไหมพันธุ์นางลายเป็นไหมลูกผสม มีรังสีขาว (รังสีเหลือง)	400	100.0	0	0
3) หม่อนพันธุ์ริรมย์ 60 เป็นพันธุ์ที่ทางราชการแนะนำส่งเสริม (ถูกต้อง)	400	100.0	0	0
4) การตัดแต่งกิ่งหม่อนควรตัดต่ำปีละ 3 ครั้ง (1 ครั้ง)	400	100.0	0	0
5) แกลบเผาใช้โรยตัวไหม เพื่อลดความชื้นและป้องกันโรค (ถูกต้อง)	301	75.2	99	24.8
6) การเลี้ยงไหมแรกพักควรเลี้ยงด้วยใบหม่อนทั้งใบ (ใบหม่อนหั่น)	242	62.5	158	39.5
7) หนอนไหมไม่กินใบหม่อน ลำตัวโปร่งใส มูลมีขนาดใหญ่ หัวส่ายไปมา เป็นลักษณะของหนอนไหมสุก (ถูกต้อง)	399	99.8	1	0.2
8) ไหมนอนเป็นระยะที่ต้องขยายพื้นที่เลี้ยง (ถูกต้อง)	303	75.7	97	24.3
9) โรคเชื้อหรือโรคตัววมเป็นโรคที่ทำความเสียหาย แก่หนอนไหมวัยอ่อน (ไหมทุกวัย)	358	89.5	42	10.5
10) เส้นไหมหนึ่งหรือไหมน้อย เป็นเส้นไหมที่ได้จากการสาวเปลือกรังชั้นใน (ถูกต้อง)	315	78.7	85	21.3
สรุปความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม	352	88.1	48	12.1

จากตารางที่ 1.4 ศึกษาความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหม พบว่า ผู้ที่ตอบถูกมากกว่า 7 -8 ข้อ (ร้อยละ 59.5) และผู้ที่ตอบถูก 9-10 ข้อ (ร้อยละ 40.5) พอสรุปได้ว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการจัดการการผลิตไหมดีมาก

3. สรุปผลการวิเคราะห์การจัดการการผลิตและการตลาดไหมของเกษตรกร เกษตรกร โดยใช้การกระจายความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ดังตารางที่ 1.3 ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.3 การจัดการการผลิตไหม

การจัดการการผลิตไหม	รายละเอียด
พันธุ์ไหมที่เลี้ยง (ร้อยละ)	พันธุ์ไทยพื้นบ้านมีสัดส่วนสูงสุด (53.0) รองลงมาคือพันธุ์ไทยลูกผสม (36.5) และพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ (10.5)
พันธุ์ไทยพื้นบ้าน (ร้อยละ)	พันธุ์นางน้อยมีสัดส่วนสูงสุด (28.5) รองลงมาคือพันธุ์นางลาย (11.3) พันธุ์นางคู่ (4.7) พันธุ์ลำโรง (3.7) พันธุ์นางสาว (3.3) และพันธุ์เหลืองสุรินทร์ (1
พันธุ์ไทยลูกผสม (ร้อยละ)	พันธุ์คอกบัว (28.3) และพันธุ์เหลืองไฟโรจน์ (8.2)
พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ (ร้อยละ)	พันธุ์จุลไหมไทย 6 (9.8) และพันธุ์จุลไหมไทย 1 (0.7)
การแบ่งแปลงหม่อน (ร้อยละ)	แบ่ง (66.2) และไม่แบ่ง (33.8)
จำนวนรุ่นและแผ่นที่เลี้ยงไหม (ร้อยละ)	6 รุ่นๆละ 0.5-1 แผ่นมีสัดส่วนสูงสุด (43.5) รองลงมาคือ 5 รุ่นๆละ 1-2 แผ่น (21.8) 4 รุ่นๆละ 1-2 แผ่น (16.2) 7 รุ่นๆละ 1-2 แผ่น (12.5) 7 รุ่นๆละ 2.5 แผ่น (3.5) และ 4 รุ่นๆละ 4 แผ่น (2.0)
จำนวนมือที่เลี้ยงไหม (ร้อยละ)	3 มือ (79.2) และ 4 มือ (20.8)
ลักษณะการเลี้ยงไหม (ร้อยละ)	เต็ดใบหม่อนเลี้ยง (97.8) และใช้ทั้งกิ่งเลี้ยง (56.0)
สถานที่เลี้ยงไหม (ร้อยละ)	โรงเลี้ยงไหม มีสัดส่วนสูงสุด (44.5) รองลงมาคือใต้ถุนบ้าน (43.5) และบนบ้าน มีสัดส่วนน้อยสุด (12.0)
การซื้อใบหม่อน (ร้อยละ)	ไม่เคยซื้อ (69.5) และเคยซื้อ (30.5)
จำนวนครั้งที่ซื้อ (ร้อยละ)	1-4 ครั้งมีสัดส่วนสูงสุด (20.8) รองลงมาคือ 5-8 ครั้ง (7.5) และมากกว่า 8 ครั้ง (2.2)
ราคาที่ซื้อ/ ก.ก. (ร้อยละ)	5 บาทมีสัดส่วนสูงสุด (12.8) รองลงมาคือ 3 บาท (8.2) 2 บาท (5.0) และ 4 บาท มีสัดส่วนน้อยสุด (4.5)
การตัดแต่งต้นหม่อน (ร้อยละ)	ตัดแต่ง (92.5) และไม่ตัดแต่ง (7.5)
ลักษณะการตัดแต่งต้นหม่อน และช่วงเวลาตัดแต่ง (ร้อยละ)	ตัดต่ำทุกปีช่วงเดือนมีนาคมมีสัดส่วนสูงสุด (61.0) รองลงมาคือตัดต่ำและตัดกลางปีละครั้ง (15.5) ตัดต่ำปีเว้นปี หรือมากกว่าช่วงพ.ค. (6.2) ตัดกลางปีละครั้ง ช่วงเดือนสิงหาคม (6.0) และตัดกลางปีละมากกว่าครั้งช่วงเดือนมิถุนายน มี สัดส่วนน้อยสุด(3.8)
การใส่ปุ๋ย (ร้อยละ)	ไม่ใส่ปุ๋ย (38.0) และใส่ปุ๋ย (62.0)
ชนิดปุ๋ยที่ใส่ (ร้อยละ)	ปุ๋ยเคมี (49.5) และปุ๋ยอินทรีย์ (17.0)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.3 (ต่อ)

การจัดการการผลิตไหม	รายละเอียด
จำนวนครั้งที่ใส่ (ร้อยละ)	ปูยเคมี 1-2 ครั้ง (49.5) และปูยอินทรีย์ 1-2 ครั้ง (49.5)
ปริมาณปุ๋ยที่ใส่ (ร้อยละ)	ปูยเคมี จำนวน <= 30 ก.ก. (38.0) และปูยเคมี จำนวน 50 ก.ก. (11.5)
การให้น้ำแปลงหม่อน (ร้อยละ)	ไม่มีการให้น้ำ (71.5) และมีการให้น้ำ (28.5)
วิธีการให้น้ำ (ร้อยละ)	แบบร่อง มีสัดส่วนสูงสุด (23.2) รองลงมาคือแบบสปริงเกอร์ (3.5) และแบบน้ำหยด มีสัดส่วนน้อยสุด (1.5)
ชั้นเลี้ยงไหม (ร้อยละ)	มีชั้นเลี้ยงไหม (67.5) และไม่มีชั้นเลี้ยง (32.5)
กระดังเลี้ยงไหม (ร้อยละ)	มีกระดัง (82.8) และไม่มีกระดัง (17.2)
กางมุ้ง (ร้อยละ)	กางมุ้ง (52.8) และไม่กางมุ้ง (47.2)
ผ้าคลุม (ร้อยละ)	มีผ้าคลุม (86.0) และไม่มีผ้าคลุม (14.0)
การสาวไหม (ร้อยละ)	สาวไหม (89.2) และไม่สาวไหม (10.8)
วิธีการสาวไหม (ร้อยละ)	สาวด้วยมือ (81.0) และสาวด้วยเครื่อง (31.8)
สาวไหมด้วยมือ (ร้อยละ)	สาวด้วยมือลงกระบุง (59.0) และสาวด้วยมือเข้าอัด (22.0)
สาวไหมด้วยเครื่อง (ร้อยละ)	สาวด้วยเครื่องเซมิออโตเมติก (29.5) และสาวด้วยเครื่องออโตเมติก (2.3)

ตารางที่ 1.4 การจัดการการตลาดไหม

ผลผลิตที่จำหน่าย (ร้อยละ)	ผลผลิตที่จำหน่าย ได้มากที่สุด (ร้อยละ)	สถานที่จำหน่าย (ร้อยละ)	การรับเงิน จากการจำหน่าย (ร้อยละ)	การเปรียบเทียบราคา ก่อนจำหน่าย (ร้อยละ)
เส้นไหม (77.8)	เส้นไหม (77.8)	ขายเองที่ร้าน/บ้าน (71.8)	ได้รับเงินสดทันที (73.0)	เปรียบเทียบ (67.0)
ผ้าไหม (53.0)		ศูนย์ศิลปาชีพ ฯ (36.0)	ไม่ได้รับเงินสดทันที (27.0)	ไม่ได้เปรียบเทียบ (33.0)
รังไหม (47.0)		โรงสาวไหม/ บริษัทรับซื้อเส้นไหม (23.5)		
ดักแด้ไหม (7.2)		ขายให้พ่อค้าที่มีสัญญาต่อกัน (16.2)		
ขาใบหม่อน (6.0)		การออกร้านงานนิทรรศการ (6.8)		

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.5 ปัญหาในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร

ปัญหาด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม				ปัญหาด้านรายได้	
ไข่ไหมไม่ฟัก (ร้อยละ)	ไหมเป็นโรค (ร้อยละ)	หนอนไหมตาย (ร้อยละ)	ขาดแคลนใบหม่อน (ร้อยละ)	รายได้น้อย (ร้อยละ)	รายได้ไม่สม่ำเสมอ (ร้อยละ)
ไม่มีปัญหา (95.5)	น้อย (65.5)	ปานกลาง (42.2)	ไม่มีปัญหา (39.8)	ปานกลาง (41.3)	ปานกลาง (50.7)
น้อย (4.5)	ปานกลาง (32.7)	น้อย (33.0)	น้อย (31.2)	น้อย (39.5)	น้อย (43.3)
ปานกลาง (0.0)	ไม่มีปัญหา (1.8)	ไม่มีปัญหา (21.3)	ปานกลาง (19.8)	ไม่มีปัญหา (5.5)	ไม่มีปัญหา (4.5)
มาก (0.0)	มาก (0.0)	มาก (3.5)	มาก (9.2)	มาก (3.7)	มาก (1.5)

ตารางที่ 1.5 ปัญหาในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร (ต่อ)

ปัญหาด้านการตลาด				ปัญหาด้านแรงงาน (ร้อยละ)			
ไม่มีแหล่งขาย (ร้อยละ)	พ่อค้าคนกลาง (ร้อยละ)	แหล่งรับซื้อ อยู่ไกล (ร้อยละ)	ไม่มีข้อมูล ข่าวสาร(ร้อยละ)	ขาดแคลนแรงงาน (ร้อยละ)	แรงงานมีอายุมาก เกินไป (ร้อยละ)		
ปานกลาง(53.0)	ปานกลาง(53.7)	น้อย (41.0)	น้อย (34.0)	น้อย (42.5)	น้อย (33.2)		
น้อย (32.3)	น้อย (35.3)	ปานกลาง (28.7)	ปานกลาง (33.5)	ปานกลาง (28.7)	ปานกลาง (30.3)		
ไม่มีปัญหา(9.3)	ไม่มีปัญหา(7.0)	ไม่มีปัญหา (23.3)	ไม่มีปัญหา(27.5)	ไม่มีปัญหา(23.8)	ไม่มีปัญหา(25.5)		
มาก(5.4)	มาก(4.0)	มาก (7.0)	มาก (5.0)	มาก (5.0)	มาก (11.0)		
ปัญหาด้านการเลี้ยงไหม				ปัญหาด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไหม			
การจัดการ เกี่ยวกับโรค ไหม(ร้อยละ)	การจัดการ เกี่ยวกับโรค หม่อน	การจัดการ เกี่ยวกับศัตรู ไหม(ร้อยละ)	การจัดการ เกี่ยวกับศัตรู หม่อน	การสาว ไหม (ร้อยละ)	การฟอก ขาวไหม (ร้อยละ)	การย้อมสี เส้นไหม (ร้อยละ)	การทอผ้า ไหม (ร้อยละ)
ปานกลาง (44.7)	ไม่มีปัญหา (30.5)	ปานกลาง (68.0)	ปานกลาง (42.0)	น้อย (26.5)	ไม่มีปัญหา (37.2)	ปานกลาง (42.3)	ปานกลาง (43.8)
น้อย (26.3)	น้อย (20.7)	น้อย (17.0)	ไม่มีปัญหา (28.7)	ไม่มีปัญหา (26.2)	ปานกลาง (34.3)	น้อย(33.5)	น้อย (29.7)
ไม่มีปัญหา (22.3)	มาก (7.8)	มาก (8.5)	น้อย (17.8)	ปานกลาง (4.3)	น้อย (24.2)	ไม่มีปัญหา (22.2)	ไม่มี ปัญหา (2)
มาก (6.7)	ปานกลาง (1.0)	ไม่มีปัญหา (6.8)	มาก (11.5)	มาก (3.0)	มาก (4.3)	มาก (2.0)	มาก (1.5)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ตารางที่ 1.6 ข้อเสนอแนะในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร

หัวข้อ	ข้อเสนอแนะ
ด้านรายได้	ต้องการให้มีการสนับสนุนใบหม่อนในช่วงที่ขาดแคลน หรือต้องการค้นพันธุ์หม่อน โดยเป็นแปลงทดลอง หรือแปลงสาธิตสาธิตประโยชน์ในหมู่บ้าน
ด้านการตลาด	ให้มีการประกันราคาหรือจําหน่ายผลผลิต เพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านรายได้น้อย และไม่ม่เสมอต้องการให้จัดตลาดนัดสัญจร หรือตลาดผู้ผลิตพบผู้บริโภค และขอเพิ่มราคาผลผลิต
ด้านแรงงาน	ต้องการให้จัดแรงงานทดแทนในช่วงที่ขาด
ความรู้ด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	ต้องการให้จัดฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหลายครั้งต่อปี และให้เพิ่มเวลาฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา
ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไหม	ต้องการให้มีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตไหมที่เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติ และรักษาสังแวดล้อม และแปลงสาธิตในการผลิตสิริธรรมชาติ เพื่อเชื่อมโยงไหม

3. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัย โดยใช้ Pearson Correlation ดังตารางที่ 1.7

ตารางที่ 1.7 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เป็นตัวแปร 2 ชุด

n = 400

ความสัมพันธ์ Correlations สหสัมพันธ์		
ตัวแปรอิสระ	Asymp. Sig.	ผลการทดสอบ
สมมติฐาน		
1. อายุ	0.040*	✓
2. ระดับการศึกษา	0.715	✗
3. ความรู้พื้นฐานด้านการจัดการการผลิตไหม	-0.107*	✓
4. ประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	0.000**	✓
5. ขนาดพื้นที่ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	0.002**	✓
6. จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน	-0.102*	✓
7. รายได้	0.002**	✓
หมายเหตุ	n = ขนาดตัวอย่าง	* = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
	✓ = ทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้	** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
	✗ = ทิศทางไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้	

ปัจจัย อายุ ความรู้พื้นฐานด้านการจัดการการผลิตไหม ประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ขนาดพื้นที่ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน และรายได้มีความสัมพันธ์กับการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร ปัจจัยระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการการผลิตไหมของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผล

ผลการศึกษา เรื่องการจัดการการผลิตใหม่ของเกษตรกรเพื่อพัฒนาการผลิตใหม่ สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ และอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า เพศหญิง มีสัดส่วนสูงกว่า เพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นของสภาพสังคมไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ว่า เมื่อว่างเว้นจากการทำนา ผู้หญิงใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเลี้ยงไหม สาวไหม ทอผ้าอยู่ได้จนบ้าน ซึ่งได้ดูแลบ้านช่องห้องหอและเลี้ยงลูกไปด้วยในเวลาเดียวกัน ส่วนผู้ชายออกไปเลี้ยงโค กระบือในนา และหาปลามาเป็นกับข้าว มีวิถีชีวิตเรียบง่ายตามประสาคนชนบท

ผลการศึกษาอายุของเกษตรกร พบว่า มีอายุระหว่าง 51-70 ปี มีสัดส่วนสูงสุด อายุสูงที่สุดคือ 79 ปี ต่ำที่สุดคือ 23 ปี และอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรคือ 53.7 ปี

ผลการศึกษา ระดับการศึกษา พบว่า จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษามีสัดส่วนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ พิชัย เชื่องาม (2548: 80) พบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเกษตรกรในภาคเกษตรของไทยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับเดียวกันนี้ ถ้าเทียบกับอาชีพอื่น ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก การประกอบอาชีพได้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก โดยปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม ทำการเลี้ยงไหมหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ส่วนอาชีพหลักอื่นๆ ได้แก่ ทำสวน และค้าขาย

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีประสบการณ์ โดยเฉลี่ย 14.8 ปี ผู้ที่มีอายุสูงที่สุด 79 ปี มีประสบการณ์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาแล้ว 60 ปี แสดงว่าเริ่มเลี้ยงไหมมาตั้งแต่ อายุ 19 ปี

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ มีพื้นที่ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นของตนเองทุกครัวเรือน โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 2.7 ไร่ สอดคล้องกับ สมหญิง ชูประยูร (2549: 8) พบว่าเกษตรกรส่วนมากจะทำการผลิตหม่อนไหมทุกครัวเรือน โดยแต่ละครัวเรือนจะมีพื้นที่ในการปลูกหม่อนประมาณครัวเรือนละ 0.25-2 ไร่ ถือได้ว่าเป็นจำนวนน้อยเกินไป ยังไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงไหมแต่ละรุ่น ที่แต่ละครัวเรือนมีแผนการเลี้ยงแตกต่างกันไป ซึ่งจำนวนพื้นที่ปลูกหม่อนที่ค่อนข้างน้อยนี้ ส่งผลให้การเลี้ยงไหมมีจำนวนน้อยตามไปด้วย

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า มีสมาชิกที่เป็นแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2 คน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่น้อย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และสูงอายุ เนื่องจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม ทำเมื่อว่างเว้นจากการทำนา ประกอบกับคนรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ที่เห็นว่ามีขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยาก และต้องใช้เวลา จึง หันไปสู่อชีพอื่นที่มีขั้นตอนกระบวนการผลิตมีความยุ่งยากน้อยกว่า

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ ใช้เงินทุนของตนเอง เนื่องจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริม มีพื้นที่ในการปลูกหม่อนน้อย การใช้เงินทุนไม่ค่อยสูงมากนัก จึงไม่จำเป็นต้องกู้จากแหล่งต่าง ๆ และการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ไข่ไหม ดันพันธุ์หม่อน จากทางราชการหรือการต่อพันธุ์จากเพื่อนบ้าน ถือว่าเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในด้านเงินทุนอีกด้วย ส่วนรายได้จำเป็นต้องมีการกู้ยืมเงินมาใช้ในกิจกรรมการผลิตไหม แหล่งที่กู้ยืมคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า รายได้ของครัวเรือนที่มาจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมปี พ.ศ.2554 ที่มีสัดส่วนสูงสุดคือระหว่าง 10,001-50,000 บาทต่อครัวเรือน ค่าสุดของครัวเรือนคือน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท สูงสุดคือ มากกว่า 300,000 บาทโดยรายได้เฉลี่ย 37,503.7 บาทต่อครัวเรือน รายได้มาจากการจำหน่ายเส้นไหม รังไหม ผ้าไหม และดักแด้ไหม วิทย์วัฒน์ กุญชร ณ อยุธยา (2546: 87) ดักแด้ไหมเป็นสิ่งที่ได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม นอกจากนำมาบริโภคโดยตรงแล้ว ยังสามารถใช้เลี้ยงปลาและสัตว์อื่นๆ

ผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า มีหนี้สินเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 93.8) แหล่งที่มาของการกู้ยืมคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ญาติพี่น้อง กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารพาณิชย์ และเงินกู้ยืมนอกระบบ (เป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากการสนทนากับเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์)

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษาเท่านั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการศึกษารoundต่อไปควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหาในเชิงลึกและภาพรวม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการการผลิตไหมแก่เกษตรกรแต่ละเขตพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

1. ด้านการปลูกหม่อนควรส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางของกรมหม่อนไหม เช่น การใส่ปุ๋ยให้น้ำ ตัดแต่งกิ่งหม่อน และการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูหม่อน เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้ดูแลหม่อนอย่างถูกวิธี แต่ปล่อยให้เจริญเติบโตเองตามธรรมชาติ ซึ่งถ้าได้ปฏิบัติดูแลอย่างถูกต้องแล้ว คาดว่าจะได้ปริมาณใบหม่อนมากกว่าที่เคยได้ และทำให้สามารถเพิ่มจำนวนการเลี้ยงไหมได้ และเป็นการเพิ่มรายได้ขึ้นด้วย

2. การศึกษารoundต่อไป ควรกำหนดพื้นที่ในการศึกษาให้แคบลง และระบุให้ชัดเจน เป็นหมู่บ้าน อำเภอ หรือจังหวัด อันใดอันหนึ่งไปเลย เพื่อที่จะได้นำผลศึกษานั้นเป็นแนวทางพัฒนาที่ตรงจุด ครอบคลุม และเหมาะสมกับพื้นที่ และควรศึกษาให้ครบทุกสภาพพื้นที่ สามารถนำผลการวิจัยนั้นไปปรับใช้กับการเกษตรอื่นๆ ได้

3. การศึกษารoundต่อไปควรกำหนดประเด็นการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ หรือทายาทเกษตรกรในอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพราะผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ได้ลดจำนวนลงมาก เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ และคนรุ่นหนุ่มสาวในปัจจุบัน ไม่ให้ความสนใจในการที่จะสานต่ออาชีพของบรรพบุรุษให้คงไว้ ไม่เห็นคุณค่าความงดงามของผ้าไหมไทย และไม่มีความรู้ลึกหวงหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. การศึกษารoundต่อไป ควรเพิ่มประเด็นวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นไปได้ของการสกัดสีของพืชย้อมสีเส้นไหมให้เป็นผงฝุ่นแบบสารเคมี เพื่อความสะดวกในการใช้งานขนส่ง และการเก็บรักษา เนื่องจากปัจจุบันการย้อมสีเส้นไหมด้วยวัสดุธรรมชาติได้กลายเป็นที่นิยม และต้องการของตลาดอย่างมาก

5. การศึกษารoundต่อไป ควรเพิ่มประเด็นความเป็นไปได้ในการสร้างอาชีพการปลูกและผลิตใบหม่อนเพื่อจำหน่ายใบหม่อนสดให้แก่เกษตรกรที่มีพื้นที่ในแหล่งที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แต่ไม่ต้องการเลี้ยงไหมเอง แต่จำหน่ายใบหม่อนให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไหม และผลิตผ้าใบหม่อนจำหน่าย

6. การศึกษารoundต่อไป ควรเพิ่มประเด็นการศึกษากระบวนการบำบัดของเสียจากการย้อมสีเส้นไหมก่อนกำจัดลงสู่บ่อน้ำทิ้ง เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ หรือแปรสภาพเป็นผลิตภัณฑ์อื่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) “เอกสารวิชาการใหม่ไทย” กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กรมหม่อนไหม (2555) “ข้อมูลสถิติด้านหม่อนไหม” สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555

จาก http://www.qsds.go.th/qthaisilk/upload_page/datasilk_page_1.jpg

พิชัย เชื้องาม (2548) “ความพึงพอใจต่อการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชร”

วิทยานิพนธ์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

สมหญิง ชูประยูร (2549) “การพัฒนาระบบกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตไหมไทย” สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระ

เกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

Yamane (1973) อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกะกุล (2543) “ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์”

สาระสังเขปออนไลน์ ค้นคืนวันที่ 27 มกราคม 2555

จาก <http://research.bu.ac.th/knowledge/kn46/Samplesize.pdf>

วิทยาวัฒน์ กุญชร ณ อยุธยา (2546) “30 ปี วิชาการหม่อนไหม” กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

